

dag. I den første lange periode til omkring landbrugsreformerne er det materielle naturligt nok hovedtemaet med redegørelse for bolig og driftsformer; derefter bliver den åndelige kultur skudt i forgrunden. Det er en god, fængslende skildring, som sikkert og fortjent vil finde mange læsere; den har nok, selv om det er en populær skildring, for stor tilbøjelighed til at generalisere også i åndelige spørgsmål, og naturligt havde det været, om der havde været et kapitel med om forholdet mellem land og by, også for så vidt angår de meget betydelige bidrag, foregangsmænd i byerne i det sidste par hundrede år har ydet til landbrugets fremme.

Vagn Dybdahl.

H. P. Hansen: Natmændsfolk og kjæltringer. I-II. (Rosenkilde og Bagger, 1959-60). 259 + 222 s.

Museumsforstander, dr. phil. H. P. Hansens store undersøgelse over natmændsfolkets liv foreligger her i en ny, kun lidt ændret udgave. Den meget betydningsfulde klarlæggelse af natmændsfolkets hjemlige herkomst, som i kraft af omfattende arkivstudier var bogens hovedresultat ved dens fremkomst i 1921-22, står fremdeles urokket, ligesom der heller ikke på andre områder er kommet nyt frem. Værket vil givetvis fængsle og stadig samle interesserede læsere, både på grund af lødighed og forfatterens fortælleevne. Ved den nye udgaves tilrettelæggelse kunne man have ønsket, at nogle flere af de mange enkeltheder om natmændsfolkernes færden, som gemmer sig i de sidste tre fjerdedele gennemgang af udvalgte slægters historie, var blevet inddraget i den første fjerdedels systematiske fremstilling.

Vagn Dybdahl.

H. P. Hansen: Hedebønder i tre slægtled. (Udgivet af Foreningen af jyske Landboforeninger. Rosenkilde og Bagers Forlag, 1958). 263 s.

Nogen let opgave ved mundtlig kontakt at indsamle minder om tidligere tiders folke- og samfundsliv må det ikke være, og når det gælder de efterhånden uddøende generationer af danske hedebønder, kræver det utvivlsomt ganske særlige anlæg. I en omfangrig produktion, hvis hovedpart ligger forud for båndoptagerens tid, har museumsforstander H. P. Hansen omsat det stof, han gennem et langt liv ved samtaler har samlet sammen om især vestjyske landboforhold, og når denne produktion er så læst, skyldes det ikke mindst H. P. Hansens evne til ved at tale meddelernes eget sprog at nå helt ind på livet af dem og derved aflokke dem såvel de reelle oplysninger, han søger, som en lang række menneskelige småtræk.

De beretninger, han i sin foreliggende bog præsenterer læseren, er ret beset rystende. En nutidig kan vanskeligt forestille sig de levevilkår, danske hedebønder i forrige århundrede var underkastet på snart sagt alle livets områder. Det er ikke for meget sagt, når H. P. Hansen finder, at pionererne faktisk begyndte på oldtidsstadiet. Den rekonstruktion af jernalderhuset, som museumsfolk flere gange har forsøgt sig med, falder ikke langt fra de boliger, første generation af hedecopdyrkere satte op, og den samme tidsplacering gælder også i nogen grad redskaberne. Arbejdstiden var ikke noget problem; det var simpelt hen nødvendigt for livets opretholdelse at arbejde alt det, legemet kunne tåle og mere til, og der var i denne henseende ikke nogen væsensforskkel på mænd og kvinder, heller ikke hvad arbejdets art angik. Transportmidler kendte heden kun lidt til; apostlenes heste var for mange de eneste, man havde til rådighed, og de blev i øvrigt i stor udstrækning også